

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ
РІШЕННЯ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ
ДРУГИЙ СЕНАТ

**у справі за конституційною скаргою Первинної профспілкової організації
Всеукраїнської профспілки працівників науки, виробництва та фінансів
ПАТ „АрселорМіттал Кривий Ріг“ щодо відповідності Конституції України
(конституційності) окремих приписів статті 7 Закону України „Про порядок
вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)“
(щодо права на судовий захист під час розв’язання
колективного трудового спору)**

Київ
13 листопада 2024 року
№ 10-р(П)/2024

Справа № 3-120/2021(273/21)

Другий сенат Конституційного Суду України у складі:

Мойсик Володимир Романович (голова засідання),
Городовенко Віктор Валентинович,
Лемак Василь Васильович,
Первомайський Олег Олексійович (доповідач),
Різник Сергій Васильович,
Юровська Галина Валентинівна,

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційною скаргою Первинної профспілкової організації Всеукраїнської профспілки працівників науки, виробництва та фінансів ПАТ „АрселорМіттал Кривий Ріг“ щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих приписів статті 7 Закону України „Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)“ від 3 березня 1998 року № 137/98–ВР (Відомості Верховної Ради України, 1998 р., № 34, ст. 227).

Заслухавши суддю-доповідача Первомайського О.О., представника суб’єкта права на конституційну скаргу – Гапона С.Г., постійного представника

Верховної Ради України у Конституційному Суді України Дирдіна М.Є., а також залученого учасника конституційного провадження – голову Національної служби посередництва і примирення Кухнюка Д.В., та дослідивши матеріали справи, зокрема позиції, що їх висловили: Президент України, Голова Верховної Ради України, Прем'єр-міністр України, науковці: Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України – доктор юридичних наук, професор Сімутіна Я.В.; Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Короленко В.М.; Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого – доктор юридичних наук, професор Серета О.Г., кандидат юридичних наук, доцент Галкіна Н.М.; Національного університету „Одеська юридична академія“ – доктор юридичних наук, професор Чанишева Г.І.; Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича – доктор юридичних наук, професор Щербанюк О.В.,

Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Первинна профспілкова організація Всеукраїнської профспілки працівників науки, виробництва та фінансів ПАТ „АрселорМіттал Кривий Ріг“ (далі – Заявник) звернулася до Конституційного Суду України з клопотанням перевірити на відповідність Конституції України (конституційність) окремі приписи статті 7 Закону України „Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)“ від 3 березня 1998 року № 137/98–ВР (далі – Закон).

За оспорюваними приписами статті 7 Закону «розгляд колективного трудового спору (конфлікту) здійснюється з питань, передбачених:

пунктами „а“ і „б“ статті 2 цього Закону, – примирною комісією, а в разі неприйняття рішення у строки, встановлені статтею 9 цього Закону, – трудовим арбітражем» (абзаци перший, другий).

1.1. Зі змісту конституційної скарги та долучених до неї матеріалів убачається таке.

Заявник 28 травня 2020 року звернувся до Держинського районного суду міста Кривого Рогу Дніпропетровської області з позовною заявою до Публічного акціонерного товариства „АрселорМіттал Кривий Ріг“, Первинної організації профспілки трудящих металургійної і гірничодобувної промисловості України Публічного акціонерного товариства „АрселорМіттал Кривий Ріг“ про визнання недійсними змін до колективного договору, який ухвалою від 1 червня 2020 року відмовив у відкритті провадження за вказаною позовною заявою та роз’яснив, що «відповідно до статті 7 вказаного Закону України „Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)“ передбачено, що розгляд колективного трудового спору (конфлікту) з питань укладення чи зміни колективного договору, угоди здійснюється примирною комісією, а в разі неприйняття рішення у строки, установлені статтею 9 цього Закону – трудовим арбітражем».

Дніпровський апеляційний суд постановою від 20 жовтня 2020 року та Верховний Суд постановою від 15 квітня 2021 року залишили вказану ухвалу суду першої інстанції без зміни.

Верховний Суд, мотивуючи своє рішення, зазначив, зокрема, таке:

– колективні трудові спори, на відміну від індивідуальних, – це спори непозовного провадження між найманими працівниками, трудовим колективом (профспілкою) і власником чи уповноваженим ним органом, у яких ідеться про „зіткнення інтересів сторін трудових правовідносин“. Такі спори вирішують примирно-третейським порядком, юридичний механізм якого визначено Законом.

– „зі змісту позовної заяви вбачається, що предметом позову є вирішення питання порушення законних прав та інтересів позивачів через їх недолучення до підписання змін до колективного договору, а також захист їх інтересів як профспілкових організацій у сфері трудових правовідносин та інтересів працівників“;

– „спір, який виник між сторонами, неможливо вирішити у позасудовому порядку, оскільки заявники вже звертались до Національної служби посередництва й примирення, яка своїм листом від 02 лютого 2016 року повідомила про неможливість вирішення колективного спору“; „звернення в 2016 році до Національної служби посередництва й примирення з метою вирішення іншого колективного спору та відмова спеціальної установи у вирішенні цього спору не свідчить про те, що спір, який виник між сторонами у справі, що переглядається, має бути вирішений в судовому порядку“.

1.2. Заявник вважає, що оскільки окремі приписи статті 7 Закону врегульовують лише позасудовий порядок вирішення колективного трудового спору (конфлікту), то вони не відповідають частині третій статті 8, частинам другій, шостій статті 55, статті 64, частині третій статті 124 Конституції України.

Заявник твердить, що:

– «відмова судів у відкритті провадження у справі на підставі того, що вирішення в судовому порядку колективних трудових спорів законодавством не передбачено, а передбачений виключно примирно-третейський порядок їх вирішення з посиланням на абзац перший частини першої статті 7 Закону України „Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)“, порушує право суб'єкта права на конституційну скаргу на судовий захист та на справедливий суд, складовою якого є право на доступ до правосуддя»;

– „можливість використання суб'єктами правовідносин примирно-третейського порядку вирішення колективного трудового спору або використання права на страйк, як способів позасудового врегулювання спорів, може бути додатковим засобом правового захисту, який держава надає учасникам цих правовідносин, що не суперечить принципу здійснення правосуддя виключно судом та можливості використання суб'єктом правовідносин судового захисту на власний розсуд“.

1.3. Голова Верховної Ради України висловив свою позицію стосовно питань, порушених у конституційній скарзі, указавши, що «ознаки юридичного спору є характерними для колективних трудових спорів щодо виконання колективного договору, угоди або окремих її положень; невиконання вимог законодавства про працю, передбачених пунктами „в“ і „г“ статті 2 Закону № 137/98–ВР. У зв'язку з чим зазначені спори можуть бути віднесені до спорів, на які відповідно до статті 124 Конституції поширюється юрисдикція судів»; „механізм позасудового вирішення колективного трудового спору (конфлікту), застосований у Законі № 137/98–ВР, відповідає міжнародним стандартам“.

1.4. Президент України висловив позицію, зазначивши, що „оспорюваними положеннями Закону врегульовано порядок вирішення колективного трудового спору (конфлікту) при укладанні, зміні колективного договору, а отже, йдеться про вирішення узгодження інтересів сторін колективних переговорів щодо врегулювання в подальшому соціально-трудовах відносин, підстав стверджувати про невідповідність оспорюваного положення Закону частині третій статті 124 Конституції України немає“.

1.5. Прем'єр-міністр України стосовно конституційної скарги зазначив таке:

– „Колективний трудовий спір щодо права (виконання колективного договору, угоди або окремих її положень та стосовно невиконання вимог законодавства про працю) має ознаки юридичного спору, оскільки предметом завжди є обов'язкові для сторін відносин трудові, виробничі та соціально-економічні права та обов'язки працівників і роботодавця“;

– „колективний трудовий спір щодо встановлення нових або зміни існуючих соціально-економічних умов праці та виробничого побуту, укладення чи зміни колективного договору, угоди пов'язаний передусім з інтересами, а не з установленими правами та обов'язками працівників і роботодавців. Тому якщо виникнення такого трудового спору пов'язане виключно з бажанням сторони

встановити додаткові, порівняно з установленими законодавством та колективним договором або угодою, права і обов'язки сторін, такий колективний трудовий спір повинен вирішуватися насамперед шляхом застосування переговорів, примирних процедур або страйку як крайнього засобу вирішення не врегульованих розбіжностей“.

2. Розв'язуючи питання щодо відповідності Конституції України (конституційності) оспорюваних приписів Закону, Конституційний Суд України виходить із такого.

2.1. За статтею 8 Конституції України в Україні визнається і діє принцип верховенства права (частина перша); Конституція України має найвищу юридичну силу; закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (частина друга); норми Конституції України є нормами прямої дії; звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується (частина третя).

Громадяни мають право на участь у професійних спілках з метою захисту своїх трудових і соціально-економічних прав та інтересів (перше речення частини третьої статті 36 Конституції України).

За статтею 55 Основного Закону України права і свободи людини і громадянина захищаються судом (частина перша); кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань (частина шоста).

Згідно зі статтею 124 Конституції України правосуддя в Україні здійснюють виключно суди (частина перша); делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються (частина друга); юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір та будь-яке кримінальне обвинувачення; у передбачених законом випадках суди розглядають також інші справи (частина третя); законом

може бути визначений обов'язковий досудовий порядок урегулювання спору (частина четверта).

2.2. Конституційний Суд України у своїх рішеннях сформулював низку юридичних позицій, що є застосовними й у цій справі, зокрема вказавши, що:

– „право особи (громадянина України, іноземця, особи без громадянства, юридичної особи) на звернення до суду за вирішенням спору не може бути обмежене законом, іншими нормативно-правовими актами. Встановлення законом або договором досудового врегулювання спору за волевиявленням суб'єктів правовідносин не є обмеженням юрисдикції судів і права на судовий захист“ (пункт 1 резолютивної частини Рішення від 9 липня 2002 року № 15-рп/2002);

– „сутнісний зміст права на судовий захист, що його встановлено частиною першою статті 55 Конституції України, слід визначати як у зв'язку з основними засадами судочинства, визначеними приписами частини другої статті 129 Конституції України, так і з урахуванням змісту права на справедливий суд, визначеного у статті 6 Конвенції та витлумаченого Європейським судом із прав людини“ [абзац восьмий підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини Рішення від 21 липня 2021 року № 5-р(II)/2021].

2.3. Приписи Конституції України та юридичні позиції Конституційного Суду України співвідносні з приписами актів міжнародного права, зокрема статтею 8 Усесвітньої декларації людських прав 1948 року, за якою „кожна людина має право на ефективне поновлення у правах компетентними національними судами в разі порушення її основоположних прав, наданих їй конституцією або законом“.

За першим реченням пункту 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року (далі – Конвенція) „кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, установленим законом, який вирішить спір

щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального звинувачення“.

Статтею 11 Конвенції встановлено право кожного на свободу мирних зібрань і свободу об'єднання з іншими особами, яке охоплює право створювати професійні спілки та вступати до них для захисту своїх інтересів (пункт 1).

2.4. Європейський суд з прав людини у своєму рішенні від 2 жовтня 2018 року у справі *Mutu and Pechstein v. Switzerland* (заяви № 40575/10 та № 67474/10) зазначив таке:

– „Право на доступ до суду, гарантоване пунктом 1 статті 6, не є абсолютним, але може підлягати обмеженням; вони непрямі дозволені, оскільки право на доступ за самою своєю природою вимагає регулювання з боку держави. Встановлюючи таке регулювання, Договірні Держави користуються певним простором обдумування. Остаточне рішення щодо дотримання вимог Конвенції залишається за Судом, який повинен бути переконаний, що застосовані обмеження не забороняють доступу, наданого [фізичній] особі таким чином або в такому обсязі, що порушується сама суть права. Крім того, обмеження не буде сумісним із пунктом 1 статті 6, якщо воно не спрямоване на досягнення правомірної мети та якщо немає розумного співвідношення домірності між використаними засобами та метою, якої прагнуть досягти“ (§ 93);

– «доступ до суду не обов'язково слід розуміти як доступ до суду класичного типу, інтегрованого в стандартний судовий механізм країни; отже, „трибунал“ може бути органом, створеним для розв'язання обмеженої кількості конкретних питань, за умови, що він завжди пропонує належні гарантії» (перше речення § 94);

– „крім того, потрібно розрізняти добровільний арбітраж і примусовий арбітраж. Якщо арбітраж є обов'язковим у сенсі того, що його вимагає закон, сторони не мають іншого вибору, окрім як передати свій спір до арбітражного

суду, який має забезпечити гарантії, надані пунктом 1 статті 6 Конвенції“ (§ 95).

2.5. У рішенні від 9 липня 2013 року у справі *Sindicatul „Păstorul cel Bun“ v. Romania* (заява № 2330/09) Європейський суд з прав людини виснував, що „стаття 11 Конвенції надає членам професійної спілки право на те, щоб їхня професійна спілка була почута з метою захисту своїх інтересів, але не гарантує їм жодного особливого ставлення з боку держави. Конвенція вимагає, щоб відповідно до національних приписів права професійні спілки мали можливість, за умов, що не суперечать статті 11, прагнути захисту інтересів своїх членів“ (§ 134).

2.6. Згідно із Законом України „Про ратифікацію Європейської соціальної хартії (переглянутої)“ від 14 вересня 2006 року № 137–V Україна взяла на себе зобов'язання вважати обов'язковими для України, зокрема, пункти 1–4 статті 6 частини II Європейської соціальної хартії (*European Social Charter*) (переглянутої) 1996 року (далі – Хартія).

За статтею 6 Хартії „для забезпечення дієвого здійснення права на укладання колективних договорів Сторони зобов'язуються <...> сприяти створенню та використанню належного механізму примирення та добровільного арбітражу для вирішення трудових спорів“.

2.7. Верховна Рада України Постановою від 4 лютого 1994 року № 3932–XII ратифікувала Конвенцію Міжнародної Організації Праці № 154 про сприяння колективним переговорам (*Collective Bargaining Convention*) 1981 року (далі – Конвенція № 154).

Міжнародна Організація Праці (*International Labour Organisation*) (далі – Організація) у Конвенції № 154 визначила, що термін „колективні переговори“ означає всі переговори, що їх проводять між роботодавцем, групою роботодавців або однією чи кількома організаціями роботодавців, з одного боку, та однією чи

кількома організаціями працівників – з іншого, для визначення умов праці й зайнятості; та/або регулювання відносин між роботодавцями й працівниками; та/або регулювання відносин між роботодавцями чи їхніми організаціями та організацією чи організаціями працівників (стаття 2).

Згідно з Конвенцією № 154 „приписи цієї Конвенції не перешкоджають функціонуванню систем трудових відносин, де колективні переговори проходять у рамках примирного та/або арбітражного механізму чи органів, в яких сторони, що ведуть колективні переговори, добровільно беруть участь“ (стаття 6).

Організація в Рекомендації щодо розгляду скарг № 130 (*Examination of Grievances Recommendation*) 1967 року (далі – Рекомендація № 130) визначила, що будь-який працівник, який діє індивідуально або разом з іншими працівниками і вважає, що він має підстави для скарги, повинен мати право подати таку скаргу без жодної шкоди для себе, вимагати розгляду цієї скарги за відповідною процедурою (пункт 2).

Згідно з пунктом 9 Рекомендації № 130 „результатом жодного з приписів цієї Рекомендації не повинно бути обмеження права працівника звертатися зі скаргою безпосередньо до компетентного органу праці, до трудового суду або іншого судового органу, якщо таке право визнано національними приписами права або підзаконними актами“.

У Рекомендації щодо сприяння колективним переговорам № 163 (*Collective Bargaining Recommendation*) 1981 року (далі – Рекомендація № 163) Організація встановила, що „наскільки це доцільно й потрібно слід уживати відповідних до національних умов заходів, щоб:

а) для цілей колективних переговорів визнавалися представницькі організації роботодавців і працівників;

б) у країнах, де компетентні органи застосовують процедури визнання для визначення організацій, котрі мають право на ведення колективних переговорів, таке визначення ґрунтувалося на заздалегідь установлених і об’єктивних критеріях представництва цих організацій, визначених після консультації з представницькими організаціями роботодавців і працівників“ (пункт 3).

Згідно з Рекомендацією № 163 за потреби належить вживати відповідних до національних умов заходів, щоб процедури врегулювання трудових конфліктів сприяли сторонам, які ведуть переговори, у самостійному розв'язанні конфліктів, котрі виникають між ними під час переговорів про угоди, конфліктів, що виникли у зв'язку з тлумаченням і застосуванням угод, або конфліктів, визначених Рекомендацією № 130 (пункт 8).

3. Оцінюючи на конституційність окремі приписи статті 7 Закону, Конституційний Суд України виходить із того, що за Конституцією України звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується (друге речення частини третьої статті 8); права і свободи людини і громадянина захищаються судом (частина перша статті 55).

3.1. Конституційний Суд України в Рішенні від 6 квітня 2022 року № 2-р(П)/2022 наголосив на тому, що „приписи статті 8, частини першої статті 55 Конституції України зобов'язують державу гарантувати на законодавчому рівні кожному можливість реалізації його права на судовий захист. Законодавець має встановити такий обсяг права осіб на судовий захист, який забезпечував би його дієву реалізацію, а відмова судів у реалізації такої можливості може призвести до порушення гарантованого Конституцією України права на судовий захист“ (перше, друге речення абзацу шостого пункту 2 мотивувальної частини); „у державі, керованій правовладдям, звернення до суду є універсальним механізмом захисту прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб“ (друге речення абзацу третього підпункту 3.1 пункту 3 мотивувальної частини).

Конституційний Суд України послідовно стоїть на тому, що „забезпечення права на судовий захист є однією з гарантій реалізації інших конституційних прав і свобод, їх утвердження й захисту, зокрема в спосіб відновлення в разі їх порушення. Тому є потреба в законодавчому вноормуванні, яке повною мірою

забезпечувало б дієву та ефективну реалізацію права на судовий захист“ [абзац перший пункту 4 мотивувальної частини Рішення від 14 лютого 2024 року № 1-р(II)/2024].

3.2. Європейський суд з прав людини наголошував на тому, що «орган влади (*an authority*), який не класифікується як один із судів держави, може для цілей пункту 1 статті 6 підпадати під поняття „трибунал“ <...>. Суд або трибунал характеризується в цьому сенсі своєю судовою функцією, тобто розв’язує питання, що належать до його компетенції на основі юридичних норм, із повною юрисдикцією та після провадження, здійсненого в установленому порядку <...>. Повноваження ухвалювати рішення закладено в самому понятті „трибунал“. Процедура, що ним застосовується, повинна забезпечувати „розв’язання спірних питань“, як того вимагає пункт 1 статті 6 <...>. Для цілей пункту 1 статті 6 трибунал не обов’язково є судом, інтегрованим у стандартний судовий механізм. Він може бути створений для розгляду конкретного питання, яке розглядає у відповідний спосіб поза звичайною судовою системою <...>. До того ж лише інституція, яка має повну юрисдикцію та задовольняє низку вимог, таких як незалежність від виконавчої влади, а також від сторін, заслуговує на назву „трибунал“ у значенні пункту 1 статті 6» [рішення у справі *Mutu and Pechstein v. Switzerland* від 2 жовтня 2018 року (заяви № 40575/10 та № 67474/10), § 139].

3.3. У рішенні від 5 липня 2022 року у справі *Association of Civil Servants and Union for Collective Bargaining and Others v. Germany* (заява № 815/18 та чотири інших) Європейський суд з прав людини наголосив на тому, що „чутливість соціальних і політичних питань, пов’язаних із досягненням належного балансу між відповідними інтересами тих, хто працює, та органів управління, а також високий ступінь розбіжності між національними системами в цій сфері є елементами, що вказують на широкий простір для обдумування Договірним

Державам щодо того, як можуть бути забезпечені свобода професійних спілок і захист професійних інтересів членів професійних спілок“ (перше речення § 55).

3.4. У цьому конституційному провадженні Заявником є первинна організація професійної спілки (первинна профспілкова організація).

Відповідно до Закону України „Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності“ від 15 вересня 1999 року № 1045–XIV зі змінами „професійні спілки створюються з метою здійснення представництва та захисту трудових, соціально-економічних прав та інтересів членів профспілки“ (частина перша статті 2).

3.5. Первинна профспілкова організація є стороною колективного трудового спору (конфлікту) на виробничому рівні (абзац другий частини першої статті 3 Закону). Як сторона колективного трудового спору первинна профспілкова організація повинна мати гарантії свободи у виборі способу та форми захисту прав своїх членів.

За Законом „колективний трудовий спір (конфлікт) – це розбіжності, що виникли між сторонами соціально-трудова відносин, щодо:

- а) встановлення нових або зміни існуючих соціально-економічних умов праці та виробничого побуту;
- б) укладення чи зміни колективного договору, угоди;
- в) виконання колективного договору, угоди або окремих їх положень;
- г) невиконання вимог законодавства про працю“ (стаття 2).

За статтею 6 Закону „колективний трудовий спір (конфлікт) виникає з моменту, коли уповноважений представницький орган найманих працівників <...> або профспілки одержав від роботодавця, уповноваженої ним особи <...> повідомлення про повну або часткову відмову у задоволенні колективних вимог і прийняв рішення про незгоду з рішенням роботодавця, уповноваженої ним особи <...> або коли строки розгляду вимог, передбачені цим Законом,

закінчилися, а відповіді від роботодавця, уповноваженої ним особи <...> не надійшло“ (частина перша).

Статтею 7 Закону внормовано послідовність розгляду та розв'язання колективного трудового спору (конфлікту). Зокрема, розгляд колективного трудового спору (конфлікту) здійснюється з питань, визначених: пунктами „а“ і „б“ статті 2 Закону, – примирною комісією, а в разі неприйняття рішення у строки, установлені статтею 9 Закону, – трудовим арбітражем; пунктами „в“ і „г“ статті 2 Закону, – трудовим арбітражем.

Відповідно до статті 8 Закону „примирна комісія – орган, призначений для вироблення рішення, що може задовольнити сторони колективного трудового спору (конфлікту), та який складається із представників сторін“ (частина перша), утворюється з ініціативи однієї зі сторін (частина друга). Рішення примирної комісії має для сторін обов'язкову силу і виконується в порядку і строки, установлені цим рішенням (частина четверта статті 9 Закону).

За статтею 11 Закону трудовий арбітраж – орган, який складається із залучених сторонами фахівців, експертів та інших осіб і приймає рішення по суті трудового спору (конфлікту) (частина перша), утворюється з ініціативи однієї зі сторін або незалежного посередника (частина друга). Рішення трудового арбітражу про вирішення колективного трудового спору (конфлікту) є обов'язковим для виконання, якщо сторони про це попередньо домовилися (частина п'ята статті 12 Закону).

Отже, приписи Закону внормовують порядок розв'язання колективного трудового спору (конфлікту), що має ознаки обов'язкового досудового порядку врегулювання спору, можливість визначення якого законом установлена в частині четвертій статті 124 Конституції України.

3.6. Конституційний Суд України в Рішенні від 25 грудня 1997 року № 9-зп наголосив на тому, що „частина перша статті 55 Конституції України містить загальну норму, яка означає право кожного звернутися до суду, якщо його права чи свободи порушені або порушуються, створено або створюються перешкоди

для їх реалізації або мають місце інші ущемлення прав та свобод. Зазначена норма зобов'язує суди приймати заяви до розгляду навіть у випадку відсутності в законі спеціального положення про судовий захист“ (абзац перший пункту 2 мотивувальної частини).

Здійснюючи передувальний конституційний контроль щодо законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) (реєстр. № 3524), Конституційний Суд України виснував, що „закріплення в Конституції України положення щодо можливого визначення в законі обов'язкового досудового порядку врегулювання спору є додатковим засобом правового захисту особи, який не позбавляє її можливості надалі звернутися до суду“ (абзац другий підпункту 3.1.2 підпункту 3.1 пункту 3 мотивувальної частини Висновку від 20 січня 2016 року № 1-в/2016).

3.7. Приписи статей 55, 124 Основного Закону України та юридичні позиції Конституційного Суду України, сформульовані раніше, є підґрунтям для висновку про те, що реалізація обов'язкового досудового порядку врегулювання юридичного спору за наявним конституційним порядком не має перешкоджати подальшій реалізації особою гарантованого їй конституційного права на звернення до суду, оскільки згідно з приписами статті 124 Конституції України делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються (частина друга); юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір (частина третя); законом може бути визначений обов'язковий досудовий порядок урегулювання спору (частина четверта).

На відміну від гарантій, наданих статтею 6 Конвенції, зміст якої витлумачив Європейський суд з прав людини та за якою органом, який має юрисдикцію на остаточне розв'язання юридичного спору, не обов'язково має бути один із судів держави – сторони Конвенції, приписи Конституції України гарантують можливість звернення до суду в разі, коли юридичний спір не було розв'язано в досудовому порядку, обов'язковість застосування якого визначено законом.

3.8. Конституційний Суд України вкотре зазначає, що механізм реалізації конституційного права на судовий захист має бути практичним та ефективним, а не ілюзорним та теоретичним.

Держава має широкий простір для обдумування того, як можуть бути законодавчо внормовані відносини із захисту прав та інтересів професійних спілок та їх членів, зокрема в ділянці розв'язання колективних трудових спорів (конфліктів). Однак визначення окремими приписами статті 7 Закону обов'язкового досудового порядку врегулювання трудового спору (конфлікту) органами, які не є судами – примирною комісією та/або трудовим арбітражем, за сутнісним змістом припису частини четвертої статті 124 Конституції України не є заборонаю звернення до суду в разі, коли трудовий спір (конфлікт), що є юридичним спором, не було розв'язано в досудовому порядку.

За приписами частин першої – четвертої статті 124 Конституції України розгляд та розв'язання колективного трудового спору (конфлікту) у разі, коли трудовий спір (конфлікт) є юридичним спором, примирною комісією та/або трудовим арбітражем є додатковими складниками механізму захисту сторін колективного трудового спору (конфлікту) незалежно від того, чи може розв'язання такого спору цими органами забезпечити належний рівень інституційних та процедурних гарантій для сторін колективного трудового спору (конфлікту).

3.9. Застосовуючи в цій справі конституційне конформне тлумачення окремих приписів статті 7 Закону для перевірки їх на відповідність Основному Закону України, Конституційний Суд України констатує, що цими приписами встановлено обов'язковий досудовий порядок урегулювання спору, і вони не містять заборони на звернення до суду в разі, коли колективний трудовий спір (конфлікт), що є юридичним спором, не було розв'язано в досудовому порядку, тобто примирною комісією та/або трудовим арбітражем.

Конституція України має найвищу юридичну силу, тому будь-який закон має розвивати, конкретизувати й деталізувати конституційні приписи і не повинен їм суперечити.

Ураховуючи наведене, Конституційний Суд України зазначає, що окремі приписи статті 7 Закону не позбавляють первинну організацію професійної спілки (первинну профспілкову організацію) або іншу сторону колективного трудового спору (конфлікту), що є юридичним спором, наданих Конституцією України гарантій реалізації права на судовий захист на підставі норм відповідного процесуального закону в разі, коли трудовий спір (конфлікт), що є юридичним спором, не було розв'язано в обов'язковому досудовому порядку, згідно із Законом.

Конституційний Суд України висновує, що окремі приписи статті 7 Закону не суперечать частині третій статті 8, частині третій статті 36, частинам першій, шостій статті 55, частинам першій, другій, третій статті 124 Конституції України.

4. Зважаючи на сутність предмета конституційного контролю в цьому конституційному провадженні, Конституційний Суд України дійшов висновку про відсутність потреби в застосуванні для перевірки на конституційність окремих приписів статті 7 Закону статті 64 Основного Закону України, на яку посилався суб'єкт права на конституційну скаргу, обґрунтовуючи свої вимоги.

Ураховуючи викладене та керуючись статтями 147, 150, 151¹, 151², 153 Конституції України, на підставі статей 7, 32, 36, 65, 67, 74, 84, 88, 89, 92, 94 Закону України „Про Конституційний Суд України“

Конституційний Суд України

у х в а л и в:

1. Визнати окремі приписи статті 7 Закону України „Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)“ від 3 березня 1998 року № 137/98–ВР,

а саме: «розгляд колективного трудового спору (конфлікту) здійснюється з питань, передбачених: пунктами „а“ і „б“ статті 2 цього Закону, – примирною комісією, а в разі неприйняття рішення у строки, встановлені статтею 9 цього Закону, – трудовим арбітражем», такими, що відповідають Конституції України (є конституційними).

2. Рішення Конституційного Суду України є обов'язковим, остаточним та таким, що не може бути оскаржено.

Рішення Конституційного Суду України підлягає опублікуванню у „Віснику Конституційного Суду України“.

**ДРУГИЙ СЕНАТ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ**